

BALANSEGGANG

20 år på tvers

med

Stiftelsen
Idébanken

«Stiftelsen Idébanken i 20 år»

Vi har fremmet:

- Gode eksempler på lokale tiltak for bærekraft
- Metoder brukt for å skape bred deltakelse i slike
- Bærekraftig utvikling som visjon

Gjennom å:

- Kartlegge og formidle
- Drive undervisning og folkeopplysning
- Skape møteplasser til å bygge partnerskap

© Stiftelsen Idébanken 2014

Kristian Augusts gate 15a, N-0164 Oslo • Tlf +47-22 98 60 80 • www.idebanken.no

Fotos: Der ikke annet er oppgitt, kommer bildene fra Idébanken eller eksemplene som er omtalt.
Grafisk formgivning: Henning Smogeli, www.fileit.no

20 ÅRS BALANSEGANNG FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Side 4 – 11 Historier vi forteller

VINNERNE AV BALANSEPRISEN 2011

Idébanken tildelte i fjor fire kommuner i Norden en utmerkelse for nyskapende bidrag til en bærekraftig utvikling. De fikk «Balanseprisen» for langvarig innsats for:

- et generasjonsperspektiv i prioriteringene
- bedre balanse mellom sosiale, økologiske og økonomiske mål
- bred mobilisering av næringsliv og innbyggere

Prisen består bl.a. i en skulptur – Balanseakten – utformet av den danske kunstneren Jens Galschiøt.

Balanseakten vil bli reist som symbol for det videre bærekraftarbeidet i de fire kommunene. I anledning Rio+20-konferansen arbeides det også med å plassere skulpturene i de nordiske hovedstedene og i Rio.

4 – 5 Tingvoll

6 – 7 Malmö

8 – 9 Stavanger

10 – 11 Samsø

Globale hensyn

Møteplass på tvers

Generasjonsperspektiver

Side 12 – 19 Vi er møteplass for historiene

MØTEPLASS PÅ TVERS AV:

Landegrenser: erfaringsdeling mellom frontløpere

Sektorer: foregangskommuner viser muligheter

Aktører: næringsliv, forvaltning og sivilsamfunn

Kunnskapsformer: teori, praksis og verdivalg

Side 20 – 21 For klode og mennesker

Begrepet «bærekraftig utvikling» ble introdusert av FN's verdenskommissjon for miljø og utvikling i 1987. Idébanken har vært talsmann for den brede tilnærmingen til bærekraft, og har utviklet en pedagogisk modell for innføring i begrepet – «bærekraftpila».

Side 22 Mulighetsrommet er dokumentert

Og her ser du glimt fra vårt arbeid gjennom 20 år:

Fotos: Odd-Arild Bugge

Vinner av Balanseprisen 2011

TINGVOLL – ØKOKOMMUNE I 20 ÅR

- Forankring i økologi
- Tverrpolitisk kompetansebygging
- Samfunnsaktiv og nysgjerrig kommune
- Globalt vennskapssamarbeid

Tingvoll erklærte seg som «økokommune» i 1990, og har vært pilotkommune for en rekke tiltak for bærekraftig utvikling. Først ute med «politikerkole i miljøkunnskap», tidlig ute med vedtak om økologisk og lokalprodusert mat i kommunens egne virksomheter, frontløper for hjemmekompostering av husholdningsavfall, blant de første kommunene i Norge som etablerte en vennskapsforbindelse med en kommune i Sør – Bunda i Tanzania, fylkesvinner av «Klimakampen».

Tingvoll har vært nysgjerrig og søkende mot forsøk og politikkutvikling for bærekraft, og har deltatt i de fleste forsøksprogrammer for kommu-

ner som leter etter bærekraftige løsninger – helst i samarbeid med innbyggere og lokalt næringsliv. Kommunens praksis bygger på «økokommuneerklæringen», der kommunestyret fastholder sju prinsipper for en lokal bærekraftig utvikling. Forankringen styrkes ved at fem kommunestyre på rad har gjennomgått «politikerkolen i miljøkunnskap».

I samarbeid med Bioforsk økologisk utvikles nå «Tingvoll Økopark» – et økologisk kunnskaps- og opplevelsessenter som vil tilby kunnskap og opplevelser innen dyrevelferd, økologisk landbruk, mat og helse, hagebruk, samt sol- og bioenergi.

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

1991

- "Stiftelsen Idébanken" etableres
- Erik Dammann, Sigrun Slaggard og Odd Einar Dørum, er blant samfunns-topper som ber om støtte til Idébanken

Stiftelsen
Idébanken

1992

- Studieturer til Sverige og Danmark for kommuner og frivillige organisasjoner. A-magasinet fulgte i våre fotspor
- Nyhetsbrevet "Idébank-Nytt" etableres

1993

- Samarbeidsavtale med Økokommuneprogrammet, Selskapet for Norges Vel og Vennskap Nord/Sør om formidling av gode eksempler i Idébankens nyhetsbrev

Vinner av Balanseprisen 2011

MALMÖ – BÆREKRAFT I ALLE SEKTORER

- Langsiktige visjoner
- Forankring i kommunens bredde
- Bred tematisk tilnærming
- Kontinuitet

I snart 20 år har Malmö by arbeidet målbevisst og visjonært for en bærekraftig utvikling. Presset av en krisepreget nedgangsperiode satte Malmö i gang en prosess som begynte med omdanningen av det gamle verftsområdet Västra Hamn til et europeisk pilotområde for bærekraftig byutvikling. Området ble det første i Europa med 100 % fornybar energiforsyning. Vann, avfall, avløp, lavenergibygg, miljøvennlig transport og andre tiltak ble kombinert med nye prosesser, partnerskap med næringslivet og arbeid på tvers av sektorene. Samtidig med nybyggingen på sjøfronten ble det initiert store tiltak for miljømessig, økonomisk og sosial opprusting av gamle bydeler, blant annet Augustenborg.

Malmö har utmerket seg ved at visjonen om bærekraftig utvikling er blitt innarbeidet og for-

ankret på tvers av virksomhetsområdene. Det har vært en sjelden helhetlig innsats, fra konkrete miljø- og samferdselsprosjekter til forskning og folkeopplysning. Kontinuiteten i arbeidet kombinert med det langsiktige tidsperspektivet er en suksessfaktor for Malmö.

Satsning på bærekraftig forbruk involverer innbyggerne i prosessene. Malmö festival med over 1 million besøkende regnes som et av de mest bærekraftige arrangementer i verden. Byen ble etter studietur med Idébanken Nordens første Fairtrade-kommune, og fremmer slik også det globale perspektivet i de sosiale målene i bærekraften. 1000 personer i kommunen arbeider med sunn mat for skoler og eldresentre, med mål om 100 % økologiske produkter innen 2020. Status i dag er 35 %, og nesten 50 % i skolene.

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

1994

- Idébanken reiser for første gang forslag om at det bør satses på Lokal Agenda 21 i Norge
- Leie – ikke eie! – rapport om felleseieordninger for kapitalvarer, for eksempel bildeleordninger
- Utgir idékatalogen «Redusert forbruk – kommunal handling», sammen med Vestlandsforskning og Alternativ Framtid

1995

- Rapporten "Lokal Agenda 21 - Norske kommuners miljøarbeid etter Rio" i samarbeid med Alternativ Framtid – etterlyser norsk oppfølging av Agenda 21
- Initiativ til "European Social Innovations Exchange" (ESIE)

1996

- Får for første gang statsstøtte, Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen (Ap) går for Lokal Agenda 21 i Norge
- Boka "Din bit av jorden", med ProSus og ForUM

1997

- 3 idéhefter om Lokal Agenda 21
- Statlig stimuleringsprogram for Lokal Agenda 21 (1997-2001) benytter Idébankens kompetanse
- Kortversjonen av Agenda 21 utgis på norsk sammen med ProSus

Vinner av Balanseprisen 2011

STAVANGER – PÅ LAG MED INNBYGGERNE

- Partnerskap med innbyggere og næringsliv
- Langsiktige satsninger
- Medvirkning i visjoner og planer
- Globalt ansvar

Stavanger har vært tidlig ute med en rekke viktige tiltak for bærekraft: integrert avløps- og avfallsbehandling, regional trafikksamordning, miljøvennlig områdeutbygging, grønne innkjøp, og ikke minst en kontinuerlig innsats i form av folkelig opplysning og deltakelse. Det siste er blitt ytterligere forsterket i arbeidet med den nyeste kommuneplanen, som har omfattet visjonsverksteder i alle bydeler. På den sosiale siden er det nylig også utarbeidet en egen plan for forebyggende folkehelse.

Byen har en rekke netverks- og samarbeidstiltak både regionalt i Norge, med andre "energiby" rundt om i verden, og med byer i utviklingsland. Innsatsen preges av kontinuitet og en usedvanlig bredde i arbeidet. Partnerskapet mellom næringslivet, sivilsamfunnet og kommunen har vært enestående i Norge – koordinert av

troikaen Grønn By, Grønn Hverdag og rådhuset. Stavanger var tidlig ute med egen energi- og klimaplan, der byen skilte seg ut ved også å belyse indirekte utslipp som genereres gjennom innbyggernes forbruk. De var først ute med en hydrogenstasjon, først med en hurtiglådestasjon for elbiler, aktivt med i Foregangskommuneprogrammet, en prisvinner i 90-tallets Miljøbyprogram, og en av de første Fairtrade-byer.

Samtlige kommunale virksomheter er snart miljøsertifisert, og økologisk mat er på vei inn i alle kommunale barnehager, skoler og helseinstitusjoner. Det satses på utvikling av biogass, spesielt for offentlig transport. Bygging av passivhus skyter fart. Noen av Norges første områdeutviklinger med fokus på miljø ble satt i gang i Hundvåg for over 15 år siden, og flere er nå på gang med høyere miljømål.

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

1998

- Miljøvernminister Guro Fjellanger (V) åpner nasjonalt LA21-senter hos Idébanken
- Samarbeid med KS om veiledningshefte for LA21

1999

- Idébankens database tilbys på nettet
- Fikk ansvaret for etablering og drift av www.agenda21.no
- Tar initiativ til "Mobilitet 21" med NSB, NAF og SLF

- Status som regionalt knutepunkt for Lokal Agenda 21 i Oslo, sammen med Grønn hverdag og Oslo kommune
- Utnevnt til æresmedlem i Robert Jungks bibliotek for framtidsstudier i Salzburg

Vinner av Balanseprisen 2011

SAMSØ – 100 % SELVFORSYNT MED FORNYBAR ENERGI

- Kompromissløst høye mål
- Ildsjeler
- Kompetansebygging
- Lokalt eierskap

Samsø har fått oppmerksomhet på TV-skjermene jorda rundt for den dristige satsningen som førte den danske øya til 100 % selvforsyning med fornybar energi i løpet av kun 10 år. Samsø er et forbilde som bygger på sentrale ingredienser i bærekraft-arbeidet: Visjon med et generasjonsperspektiv og ildsjeler med evne til å engasjere folk og virksomheter på tvers av vante skillelinjer. Målet ble nådd gjennom en blanding av vindkraft på land og til havs, solenergi, biomasse fra landbruket, samt energieffektivisering.

Allerede i 2000 ble øya selvforsynt med elektrisitet ved hjelp av 11 nye vindmøller. Hele 440 av de ca 2000 husstandene tegnet seg som andelseiere. Frivillige arbeidsgrupper gikk så i gang med å skape oppslutning om fjernvarme i de fleste av landsbyene på øya. I tre av dem sa de nødvendige

70-80 % av innbyggerne seg villige til å gå over til fjernvarme. De tre nye verkene ble innviet fra 2001-2004. To brenner halm, mens det tredje bygger på en kombinasjon av treflis og solvarme. Utgangspunktet for energi-dugnaden var krise: fraflytting og stigende gjennomsnittsalder truet hele eksistensen for lokalsamfunnet. Noe måtte gjøres, og beslutningen om å delta i konkurransen om å bli Danmarks «vedvarende energi-ø» ble et veiskille. Samsø vant! Riktignok ikke mye penger, men noe stort kom i gang.

Samsø arbeider nå mot nye mål, og skal bli fossilfri øy innen 2030. Gjennom Energiakademiet drives utdanning for bærekraftig utvikling, og Samsø sprer sine erfaringer til både unge og voksne, lekfolk og politikere – så vel i Norden som i fjerne utland.

Fotos: Energiakademiet

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

2000

- Foregangskommuneprogram etableres for 7 kommuner
- Etablering av nordisk agentnettverk, samling på Hadeland.

- Idébanken blir med i Combined European Bureau for Social Development

2001

- Tar til orde for en "Nasjonal Agenda 21", etablerer dialog mellom NGOer
- Medarrangør av «Synergi 21» som samler 1400 deltakere for erfaringsdeling
- Kurser ansatte i Stavanger kommune om framtidverksteder, og leder verksteder i bydelene Hillevåg og Hundvåg

- Leder prosjektet «Metoder for folkelig medvirkning i LA 21» på oppdrag fra KS Oslo
- Mottar hederspris under Synergi 21 av Kronprins Haakon

«FOREGANGSKOMMUNER» VISER MULIGHETER

1. Nettverkssamling om forankring av bærekraft i kommunens styringssystemer, for "Foregangskommunene i LA21"

2. Ordfører Helge Formo (Ap) i foregangskommunen Grong presenterte gode eksempler på konferansen Synergi 21 i Stavanger i 2001

3. Tingvoll-ordfører Kristin Sørheim (Sp) først i rekka som frontet Fairtrade på nettverkssamling for Foregangskommunene

4. Kirsten Paaby har ledet tallrike prosesser for ulike aktører. Her i en kreativ workshop på nordisk konferanse for kommuner og lokalsamfunn i Turku i 2011

Idébanken samlet 20 kommuner som ville gå foran for en bærekraftig utvikling gjennom å redusere ressursforbruket, vise globalt ansvar, fornye lokaldemokratiet. Evalueringen av programmet viste at det er et stort mulighetsrom for det lokale bærekraftarbeidet, og at Foregangskommunene demonstrerer et betydelig erfaringsgrunnlag for andre kommuner.

STAVANGER INSPIRERTE STATSRAÐEN

«En veldig god idé å tenke på tvers av sektorer», sa daværende miljøvernminister Siri Bjerke, da hun hos Idébanken fikk presentert et pilotprosjekt i bydel Storhaug i Stavanger – en av de 20 Foregangskommunene. Storhaug holdt et kreativt framtidverksted der beboerne lanserte en rekke forslag til forbedringer av det sosiale og fysiske miljøet, og mange av dem ble realisert – med innsats på tvers av aktører og sektorer. Bystyret ba da om slike prosesser i alle bydelene.

DE 20 ORDFØRERNE BA OM SAMARBEID PÅ TVERS AV NIVÅENE

Basert på erfaringene blant Foregangskommunene leverte ordførerne i 2004 et opprop til regjeringen med fire forslag til styrking av bærekraftinnsatsen i Norge:

- Bærekraftenhet i Finansdepartementet
- Agenda 21-fond til tverrsektorielle lokale tiltak
- Nasjonal kommunikasjonsstrategi for bredere deltakelse
- Nasjonalt senter for dokumentasjon og formidling av lokal bærekraftinnsats

OPPEGÅRD: HELSE OG MILJØ MÅ INTEGRERES I ALLE SEKTORER

Koblingen mellom miljø og helse har vært sentral i Oppegårds innsats for bærekraft, med forebygging framfor reparasjon: «Alle deler av kommunens virksomhet skal ta et ansvar for riktig ressursbruk og et grønt miljø» (kommuneplanen 2003-2015). De testet en variant av «Grønn resept», der både fysisk aktivitet og deltakelse i frivillig arbeid kunne skrives ut av legen. Kreativitet på tvers av sektorene bidro til at Oppegård tente på arbeidsmåter de fikk oppleve på studietur med Idébanken til Grästorp i Sverige.

«Jeg har et råd til KS: Bruk Idébanken! For det er ikke noen steder det er en så unik kombinasjon av de store linjer og praktiske eksempler. De har oversiktskompetanse – og er samtidig matnyttig for enhver kommuneadministrasjon.»

Nina Ødegård, plansjef i foregangskommunen Oppegård

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

2002

- Foregangskommuneprogram etableres for 20 kommuner
- Våkenatt i Oslo under FN-toppmøtet Rio +10
- Arrangerer studietur til «Demokratidagene» i Örebro for Oslo-politikere, KS Oslo og ansatte i bydeler som arbeider med LA 21

2003

- Tema- og fellessamlinger for Foregangskommunene
- Utvikler program for politikeropplæring i bærekraft
- Prosessdesign og prosessledelse på den årlige Fattigdomshøringen, med sosialminister Ingjerd Schou (H) og frivillige organisasjoner i kreativ dialog

ERFARINGSDELING MELLOM FRONTLØPERE

1. "Speed-dialog" er én av mange kreative metoder Idébanken benytter for erfaringsdeling og idéutvikling

2. Idébanken har i det siste tiåret utvidet det nordiske virkefeltet til hele Europa

3. Idébanken var tilrettelegger da daværende bistandsminister Kirsti Kolle Grøndahl lovte støtte til etablering av Vennskap Nord/Sør (foto: Lise Bjelland, Rogalands Avis)

4. Landbruk og naturvern hånd i hånd når folkedugnaden i Halkær Ådal på Jylland har gjenopprettet den økologiske balansen i elvedalen.

«Vi har over lang tid hatt kontakt med Idébanken, og har arbeidet tett sammen ved flere anledninger de siste 15 årene. Idébanken har hatt en nøkkelrolle i arbeidet med å fremme lokalt bærekraftarbeid i Norge. Deres pragmatiske tilnærming og satsning på tvers av skillelinjer har også vært til inspirasjon for oss i Malmö.»

Trevor Graham, avdelingsleder i Malmö Stad

Landene er like, men også forskjellige. De gode eksemplene har derfor inspirert over landegrensene, til kreative dialoger om framtida – på tvers av forvaltning, næringsliv og sivilsamfunn.

Idébanken har hatt en særlig rolle som kontinuitetsbærer og dokumentasjonssenter knyttet til de nordiske bærekraftkonferansene for kommuner og lokalsamfunn: Göteborg 2004, Oslo 2006, Odense 2008 og Turku 2011. I 2008 overrakte ordføreren i Odense en hedersbevisning til Idébanken for bistanden før og under konferansen. I Turku 2011 tilegnet Idébanken boka SIGNALS til

konferansen, og deltakerne på ICLEI-kongressen i Brussel samme år fikk boka som dokumentasjon fra Norden om regionens lokale innsats for bærekraft.

JORDMOR FOR VENNSKAP NORD/SØR

Idébankens første kartleggingsoppdrag omfattet vennsksforbindelser mellom lokalsamfunn

i Norge og land i Sør. Vi fulgte opp med å bistå til en bred koalisjon for dannelsen av Vennskap Nord/Sør – som har vokst til en viktig tilrettelegger for solidaritetsarbeid mellom folk under ulike himmelstrøk.

EUROPEISKE DIALOGER

Gjennom EØS-prosjekter og annet samarbeid med europeiske organisasjoner og myndigheter har Idébanken møtt stor interesse for norske bæ-

rekrafteksempler. Vi har presentert erfaringer fra bl.a. "Livskraftige kommuner". Formidlingen har integrert våre arbeidsformer: gode eksempler og kreative dialoger om utvikling av egne framtidbilder og handlingsplaner. Slik har vi kombinert seminarer med studieturer og reflekterende læreprosesser: Hvordan kan norske erfaringer transformeres til den lokale sammenheng og bærekraftutfordringene i det gitte landet?

«We were really happy to cooperate with such a creative and efficient partner and this common work for us was really valuable.»

Vaiva Ramanauskiene,
ECAT Lithuania

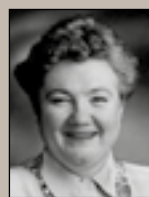
Det er en imponerende bedrift I har utført gjennom 20 år! Tak for et meget inspirerende samarbeide. Jeg har alltid vært imponert af jeres overblik, ideer og indsats.

Povl Markussen, leder for
Agenda Center Albertslund

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

2004

- "Globale kommuner": rapport og konferanse om bærekraftsamarbeid Nord/Sør, i samarbeid med Vennskap Nord/Sør, KS og Fredskorpset
- Formidler ordføreropprop fra Foregangskommunene om Agenda 21 til regjeringen, fra venstre Odd-Eiliv Thraning (Ap) i Levanger, Ulla Nævestad (H) i Lier og Sylvi Graham (H) i Oppegård

- Bidragsyter til europeisk konferanse «Building civil society through community development» i Budapest, en deklarasjon ber om en Europeisk Idébank

2005

- Idébanken fremmer FN-tiåret for utdanning for bærekraft for norske myndigheter
- På vegne av statsminister Jens Stoltenberg mottar Bård Vegar Solhjell (SV) «energigenseren» - teknologisk løsning innen enøk
- Etablerer elektronisk nyhetsbrev hver 14. dag

- Dekorere et «Mulighetsrom» på Galleri F 15 som bidrag til Elin Sørensen's samtidskunststilling Sol og Vind
- Bidrar med gode eksempler til «YouthXchange», verktøykasse for ansvarlig forbruk – på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet

FRA GARSTANG TIL 30 KOMMUNER I NORGE

1. Kai Arne Armann (Idébanken), Ståle Pedersen (Sauda kommune), Jens Jensen (Sauda Fabrikarbeiderforening, nå avdød) og Laura Seltveit (Ap-ordfører) sto bak Sauda som Norges første Fairtradekommune

2. Bruce Crowther skapte verdens første Fairtradeby, Garstang i England. Lone Pålshaugen og Mari Sager

3. Daværende stortingspresident Thorbjørn Jagland (Ap) og ordfører Ulla Nævestad (H) markerte at Lier ble Norges andre Fairtradekommune

4. Hattene symboliserer at Fredrikstad i en årrekke har mobilisert mange aktører til bred innsats (foto: Fredrikstad komm.)

5. Tidligere kommunalråd i Oslo, Bernt Bull (Ap), er medlem i det framgangsrike Bilkollektivet (foto: Bilkollektivet)

«Denne opinionen skaper et press for at politikere skal gjøre noe for å endre betingelsene i verdenshandelen!»

Daværende stortingspresident Thorbjørn Jagland da Liers ordfører Ulla Nævestad mottok sertifikat som Fairtrade-kommune nr 2 i Norge.

I 2000 ble Garstang i England verdens første «Fairtrade-by». Idébanken ville utforske om konseptet kunne være nyttig for å fremme globalt ansvar også i Norge, og inviterte representanter for dagligvarehandelen, fagbevegelsen, kommuner, frivillige organisasjoner, kirken og utdanningsinstitusjoner til et todagers «dialogverksted». Før det var gått et halvt år ble Sauda erklært som Norges første Fairtrade-kommune, og nå er det 30 kommuner i Norge som tilfredsstillt kravene.

«IMPORTERTE» BILKOLLEKTIV TIL NORGE

Idébankens database inneholdt tidlig dokumentasjon om bilkollektivet i Berlin. Sammen med blant andre Framtiden i våre hender knyttet Idébanken kontakt mellom utenlandske bilkollektiver og interessenter i Oslo. Bilkollektivet i Oslo er nå Skandinavias største bilpool med over 2.200 husstander og bedrifter som medlemmer. Bildeleddninger er også etablert i Bergen og Trondheim.

SAMLET ORGANISASJONER OG KOMMUNER OM NY NASJONAL GIV

I tillegg til et innspill fra Foregangskommunene bidro Idébanken til å samle frivillige organisasjoner om et forslag om en Nasjonal Agenda 21. Ett av resultatene av det brede engasjementet ble regjeringens årlige bærekraftkapittel i nasjonalbudsjettet, samt administrative grep i Finansdepartementet for å styrke bærekraft.

NSB + SYKLISTER + BILISTER + IDÉBANKEN = MOBILITET 21

Et godt samvirke mellom transportmidlene er en forutsetning for en bærekraftig transportsektor i framtida. Denne erkjennelsen samlet NSB, Syklistenes Landsforening og Norges Automobilforbund til en dialog på initiativ fra Idébanken – kalt «Mobilitet 21». Både NSB og NAF utviklet sine egne Agenda 21-planer.

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

2006

- Bidrar til "lavutstlippsutvalget" om adferdspotensialet
- Medarrangør av den 3. nordiske bærekraftkonferansen for kommuner og lokalsamfunn, med 600 deltakere i Oslo
- Utgir årboka «Mulighetsrommet»

2007

- Nordisk dialogverksted om energifokus i yrkesbygg. Nær 100 medie-oppslag bidro til debatt om klima og kommuner
- Etter-jobben-treff: Nils Faarlund ble første foredragsholder i konseptet «Etter-jobben-treff»

2008

- Idébankens rapport «Veier videre?» ble distribuert på konferansen «One small step» i Odense
- Aktiv i EU-prosjektet "People and Politics", demonstrerer deltakende metoder som har revitalisert lokaldemokratiet og fremmet bærekraftig utvikling lokalt

- Aktiv i EU-prosjektet «Training and learning for Community Development» - utvikler systematisk opplæring og trening innen folkelig deltakelse
- Nordisk hederspris til Idébanken for bistanden til konferansen "One small step" i Odense

IDÉBANKEN FREMMER FNS UTDANNINGSTIÅR

Idébankens metode er å formidle gode eksempler fra kommuner, bedrifter og sivilsamfunn, og gjennom kreative dialoger fremme nysgjerrighet og kompetanse om en bærekraftig framtid. Da FN i 2005 innledet tiåret for utdanning for bærekraft (ESD10), ba verdenssamfunnet om prioritering av "handlingskompetanse". Bestilte egentlig FN da "Idébanker i alle land"?

Gjennom vår Idébank-pedagogikk fremmer vi tiåret ved at deltakerne i kurs, seminarer, studieturer og andre møteplasser kombinerer praktiske ferdigheter med teoretisk kunnskap for å kunne ta viktige vei- og verdivalg i forhold til bærekraftens tre bunnlinjer.

Ulike nasjonale satsinger innen lokalt bærekraftarbeid gir et spennende og relevant erfaringsmateriale som kan brukes i ulike typer læreprosesser og stimulere til handling på tvers. Derfor lager vi møteplasser og «bygger bro» mel-

lom formelle utdanningsmiljøer, lokal forvaltning og organisasjoner i sivilsamfunnet. Vi tar tak i spørsmålet om hvordan det formelle utdannings-systemet kan lære av «de levende eksempler» som finnes i nordiske lokalsamfunn.

BALANSEAKTEN – NORDISK KAMPANJE OG PEDAGOGISK UTVIKLING

Kampanjen ble til i et møte mellom nordiske folkeopplysere og aktører fra lokalsamfunn som hadde arbeidet med Lokal Agenda 21. I dette

pedagogiske utviklingsprosjektet vektlegges det at:

- Undervisningen omfatter bærekraft i full bredde
- Driften av skolen blir mer bærekraftig
- Skolen bidrar til folkeopplysning og offentlig debatt

Skulpturserien til den danske kunstneren Jens Galschiøt er visuelt symbol for kampanjen, som er initiert av Idébanken, danske Øko-nett og svenske Ekocentrum.

1. Elever ved Follo folkehøgskole medvirket i lanseringen av Balanseakten i Norge i 2006

2. Roskildeungdom deltok engasjert i Balanseaktens leir i 2010

3. Festivalområdet i Roskilde ble preget av Balanseakt-skulpturene

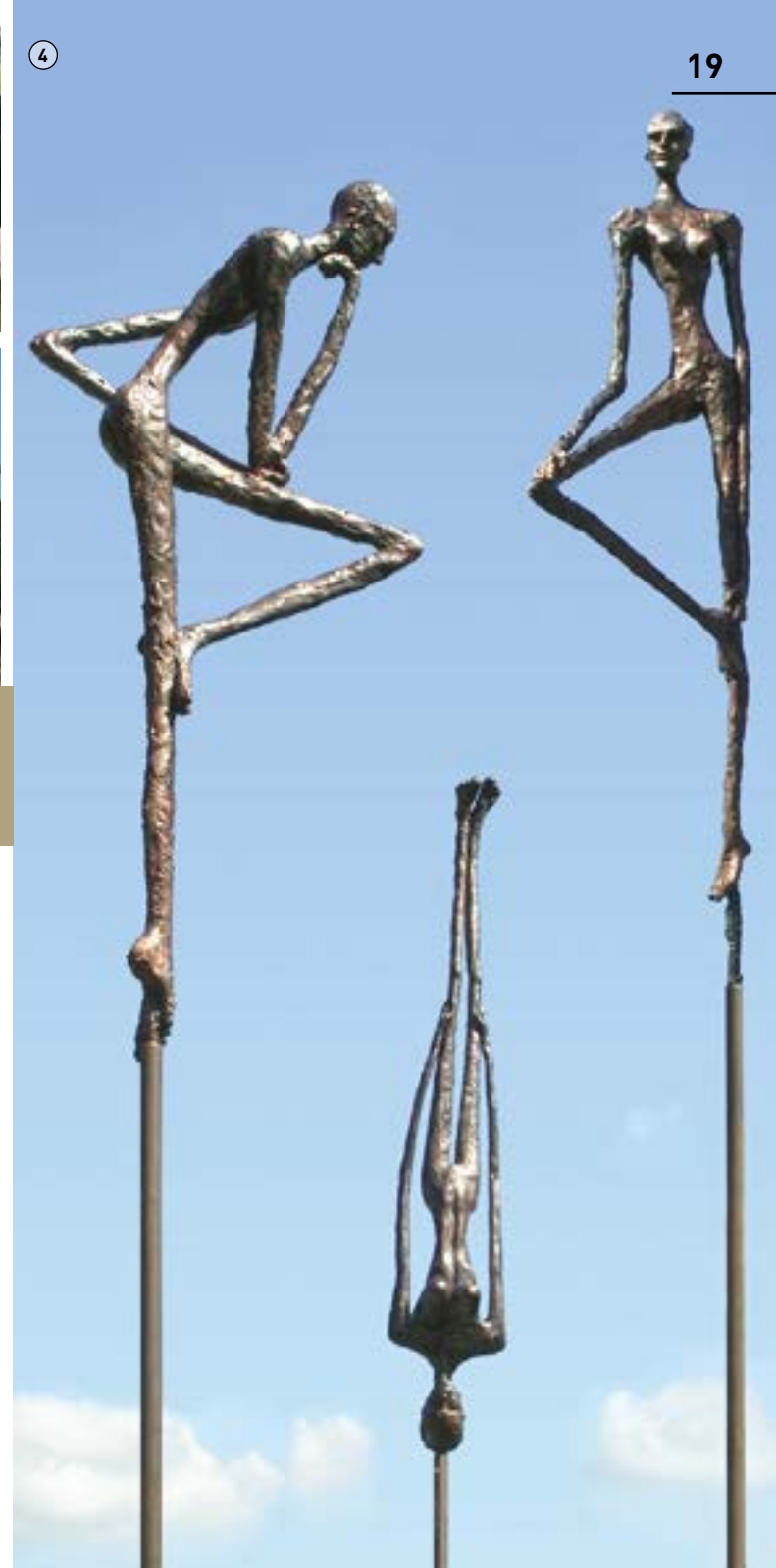
4. Tre av Jens Galschiøts mange Balanseakt-skulpturer: Reflect – Rethink – Reform

UNGDOM PÅ ROSKILDE MØTTE MILJØHELTER

Musikkglad ungdom deltok på Balanseaktens «Climate Community etterskoleleir» under Roskildefestivalen 2010. De kartla tiltak på festivalens "Green Camp", og forestilte seg så hvordan den om 40 år kan bli den mest bærekraftige i verden. Oppdraget kulminerte i en workshop om muligheter og barrierer for framtidens Roskildefestival, samt et offentlig dialogmøte mellom ungdommene og «helter» fra nordiske bærekraftprosjekter.

NORDISK FOLKEOPPLYSNING VISER VEI
Nordiske folkehøgskoler og studieforbund har

særlige forutsetninger for å praktisere bærekraftpedagogikk. Idébanken har kartlagt inspirerende eksempler fra disse og latt eksempeleierne møtes. Siden 2006 har vi samarbeidet med Nordisk nettverk for voksnes læring (NVL) om å fremme folkeopplysningens rolle for en bærekraftig utvikling. En nordisk seminarserie har belyst sammenhenger mellom folkeopplysning, demokrati og bærekraftig samfunnsutvikling. Faglige innlegg er kombinert med praktiske, pedagogiske eksempler og interaktiv dialog. Målet er langsiktig nordisk innsats for voksnes læring for bærekraft.

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

2009

- Deltok under klimakonferansen "COP 15" i København
- Bistand til det fem-årige programmet "Livskraftige kommuner" med opplæring, presentasjon av gode eksempler, studieturer, nyhets-tjenester og coaching

- Kartlegger gode eksempler fra nordiske folkehøgskoler, arrangerer nettverkstreff og inngår samarbeidsavtale med de norske folkehøgskolene
- Fagdager for lærerstudenter om bærekraftig utvikling og forbruk, på oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet

2010

- Utgir «Balanseboka», som inspirerer folkeopplysningsmiljøene til oppfølging av FNs utdanningstiår.
- Medarrangør av konferansen «Norden – en bæredygtig region med fokus på livslang læring» i Odense på oppdrag fra Undervisningsministeriet i Danmark (Nordisk Ministerråd m.fl.)

- Arrangerer tre studieturer til norske kommuner for partnere i Litauen og Tsjekkia. Dugnadsånden og dialogen med innbyggerne inspirerer
- Bidrar til lansering av Lester Browns bok «Plan B 4.0» ved rigging av møte hos finansminister Sigbjørn Johnsen

«TALSMANN» MED «TALERØR»

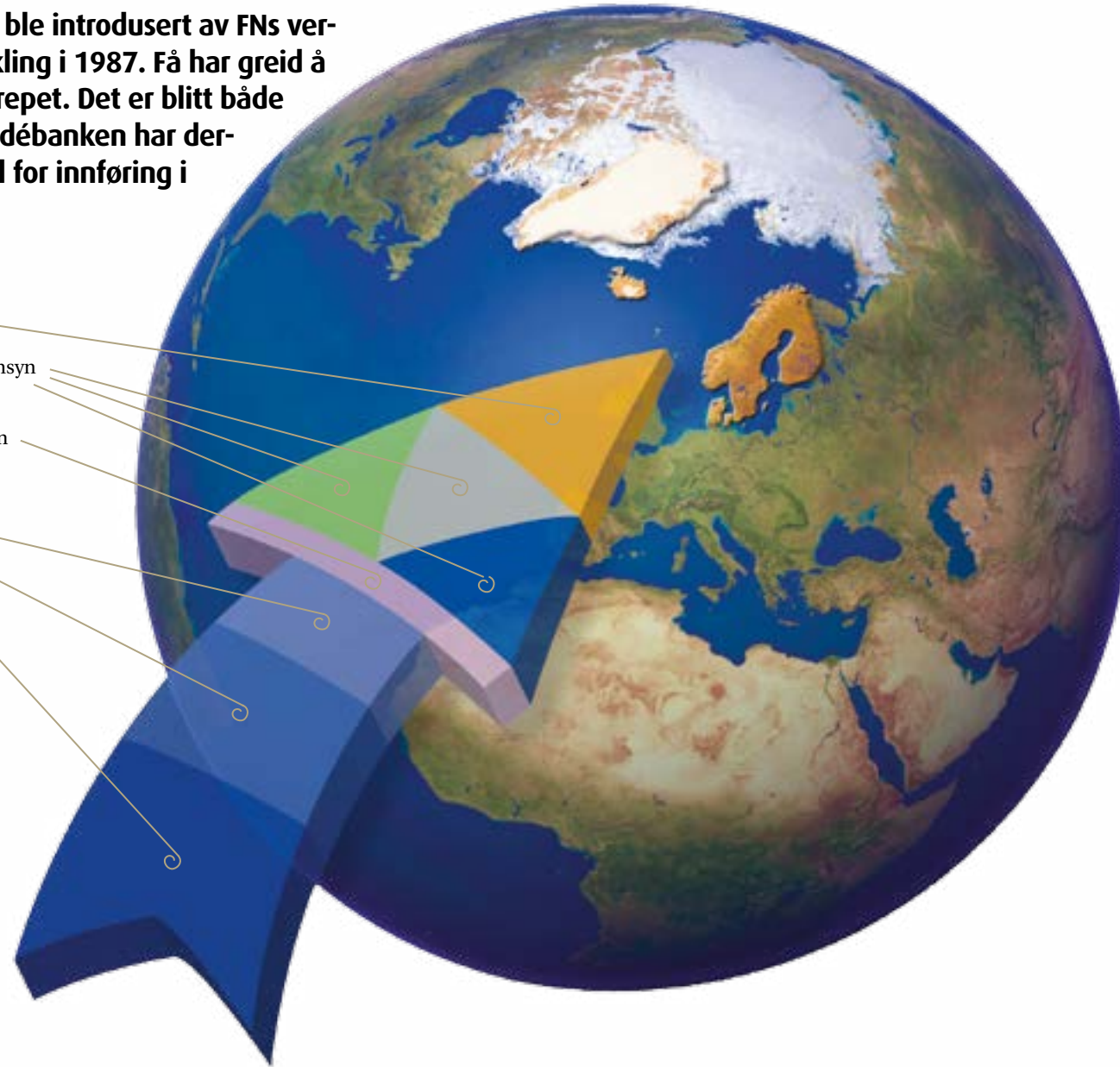
Begrepet "bærekraftig utvikling" ble introdusert av FNs verdenskommisjon for miljø og utvikling i 1987. Få har greid å holde fast i hovedinnholdet i begrepet. Det er blitt både utvannet og misbrukt. Stiftelsen Idébanken har derfor utviklet en pedagogisk modell for innføring i begrepet – "bærekraftpila".

på tvers av generasjonene

på tvers av økologiske, økonomiske og sosiale hensyn

på tvers av næringsliv, forvaltning og sivilsamfunn

på tvers av praksis, teori og verdier

ET PEDAGOGISK VERKTØY PÅ TVERS AV AKTØRER

"Bærekraftpila" er tatt i bruk av flere større aktører som pedagogisk virkemiddel for innføring i begrepet bærekraftig utvikling, og som sjekklister for vurdering av status og tiltak.

LIVSKRAFTIGE KOMMUNER

LIVSKRAFTIGE KOMMUNER

Programmet "Livskraftige kommuner" (LK) omfattet rundt 200 norske kommuner, og ble organisert med tematiske og regionale nettverk i perioden 2006-2010. Idébanken bistod nettverkene med innføring i bærekraft basert på bærekraftpila, med kartlegging og formidling av gode eksempler, samt med innføring i metoder for bred folkelig deltakelse.

"Bærekraftpila har gitt Livskraftige kommuner et verdifullt verktøy for formidling av utfordringer, men også et redskap for analyse og evaluering".

Frode Lindtvedt,
programkoordinator for LK, KS

MILJØFYRTÅRN

Stiftelsen Miljøfyrtårn benytter bærekraftpila på sine regionale arenaer for kompetanseutvikling og nettverksbygging. I kjølvannet av dette etter spør både kommunale og private virksomheter innføring i bærekraftpila i interne opplæringsprogrammer.

"Idébanken gir Stiftelsen Miljøfyrtårn perspektiver på bærekraft som løfter en høyere himmel over de sertifiserte virksomhetene, konsulentene og partnerne våre, og oss i sekretariatet".

Morten L. Elieson,
daglig leder i Stiftelsen Miljøfyrtårn

DEN NORSKE KIRKE

DEN NORSKE KIRKE

"Skaperverk og bærekraft" er et felles kirkelig tiår (2007-2017) for endring i kirke og samfunn. I grunnlaget for Kirkemøtets vedtak anbefaler Kirkerådet Idébankens verktøy:

"Som en hjelp til å illustrere de mange delaspektene av bærekraft-begrepet kan Bærekraftpila, et verktøy som Stiftelsen Idébanken har utviklet, være nyttig."

GLIMT FRA IDÉBANKENS ARBEID I 20 ÅR

2011

- Medarrangør av den 4. nordiske bærekraftkonferansen i Turku
- Boka «SIGNALS», som ICLEI presenterer på sin kongress i Brüssel
- Deler ut «Balanseprisen 2011» til fire nordiske kommuner i anledning 20-årsmarkeringen for Stiftelsen Idébanken. Nestle-

- der i KrF og varaordfører, Bjørg Tysdal Moe, mottar prisen på vegne av Stavanger kommune
- Bidrar med artikkelen «Citizens Education, Municipal Development and Local Democracy in Norway» i den europeiske studien «Learning for local democracy»

2012

- Utgir boka «NORDIC Success stories in Sustainability» - i anledning FN-toppmøtet Rio+20

MULIGHETSROMMET ER DOKUMENTERT

«It is clear that local initiatives have changed profoundly the way we think about sustainable development, making a lasting mark not only on local but also on national and international governance systems, and pushing the boundaries of what is achievable.»

Stefan Kuhn, ICLEI Director for Urban Governance

«Strevet for bærekraft er ikke en aktivitet som kan utføres i én sektor. Bærekraft er en ny kurs for alle sektorer. Innsatsen må derfor gjøres på tvers av sektorer og aktører – og alle grupper må involveres: På tvers i dag – på rett kurs i morgen!»

*Daglig leder Kai Arne Armann,
Stiftelsen Idébanken*

